

Velikanska mizna plošča iz jednega samega kosa mahagonijevega lesa, imajoča 2 metra v primeru, stoji v hotelu Plaza v Novem Jorku. Trideset krasnih mahagonijevih debel so poprej razrezali, predno so dobili jedno, iz katerega je bilo moči vzeti lepo mizno ploščo.

Usnjate preproge. Na nemški obrtni razstavi v Londonu vzbujajo nove vrste usnjate preproge veliko pozornost. Posamezne trakove debelega usnja zvežejo s temnim železnim dratom tako, da leže vzporedno jeden z drugim. Na ta način dobé preprogo, ki je baje silno terpežna a primerno cena.

Kmetijstvo.

Čistost hlevov.

Ko so pred tremi leti v Heidelbergu zborovali nemški prirodznanci in zdravniki, so se izrekli po svojih lastnih skušnjah, da se skoro po nobeni stvari tako hitro ne razširjajo bolezni, kakor po mleku. Posebno tuberkuloza ali sušica se močno razširja z mlekom. Ljudje, ki uživajo mleko tuberkuloznih krav zbolé za to boleznijo. Francoski zdravnik Vernet se je prepričal, da večina otrok, ki pomrjejo v Parizu za tuberkulozo, si je to bolezen našli z uživanjem mleka tuberkuloznih krav. Berolinski profesor Koch je pa dokazal, da se da bolezen s tuberkulozne krave prenesti na človeka. Nevarnost je tem večja, ker se večkrat kravi niti ne pozna, da je bolna. Mleko od suhih bolnih krav je nevarnejše, nego od debelih. Najnevarnejše je, če je krava bolna na vimeni.

Pokazalo se je, da krave posebno bolehajo za tuberkulozo v nesnažnih in pa nezračnih hlevih. Krave, ki so zmiraj v hlevu, tudi raje in hitreje bolehajo za tuberkulozo, ravno tako kakor ljudje, ki veliko sedé. Zaradi tega je pa treba posebno gledati na zdrave hleve, kjer imajo živino v hlevih. Skrbeti se mora pred vsem za dober odtok gnojnice in gnoj naj se pogostem izkidaava iz hleva. V hlevu mora biti za vsako hravo 20 m³ prostora.

Prostor na hlevih, kjer je seno spravljeno, mora biti s trdnim stropom ločen od spodnjih prostorov, tako da ne morejo plini iz hleva do sena, ko bi bil zrak v hlevu okužen od kake bolne krave. Če strop ni neprodiren, se lahko seno okuži in potem lahko oboli vsa živina. Zaradi tega ne sme iz hleva do prostorov, kjer je seno spravljeno, biti nobenega neposrednega vhoda. Napačno je, da imajo v več krajih napravljene luknje, skozi katere polagajo živini. To je sicer res pripravneje, ali škodljivi plini lahko okužijo seno in razširijo kako bolezen, katera živinorejcu gotovo več škode napravi, nego je pa ima koristi od sicer priležne naprave. Skrbeti je pa tudi za zadostno število prevetrovalnih predorov in oken. Z eno besedo skrbeti je treba pred vsem za snažnost in prevetrovanje. Kateri gospodar se bode potem ravnal, sme pričakovati, da se tuberkuloza ne bode preveč širila mej njegovimi kravami. Ako pa le opazi, da je kaka krava tuberkulozna, odstrani naj jo od družih.

Nekaterniki celo priporočajo, da bi živinozdravniki in drugi zdravstveno policijski organi nadzorovali hleve, da bi bili dovolj snažni in zračni. Pri nas se to seveda lahko izvršiti ne da, ker še nemamo zadostnega števila živinozdravnikov. Želeti je pa, da umnejši živinorejci pouče druge. Morda se bode dalo semtertja z lepo besedo in dobrim svetom ravno toliko doseči, kakor s strogimi policijskimi naredbami.

Za tuberkulozo pa ne bolehajo le goveda, temveč tudi druge živali, zato je pa tudi pri drugih živalih ravno tako gledati na snažnost in sveži zrak. Posebno pri prašičih se tudi zelo opazuje ta bolezen, najbrž je temu krivo to, da se na snažnost in zračnost svinjakov najmanj gleda. Nekateri še celo mislijo, da se v nesnažnih in zaduhlih hlevih prašiči hitreje rede. Konj in ovca sta malo manj podvržena tej bolezni, pri kozah se pa dosedaj še ni opazila. Pri teh živalih se bolezen najbrž zaradi tega manj prikazuje, ker mnogo žive zunaj na svežem zraku, gotovo mnogo več nego krave in prašiči, katere imajo mnogi zmirom v zaduhlih hlevih. Tudi so živali, ki se mnogo premikajo raznim boleznim manj podvržene. Seveda iz tega naj nikdo nikar ne sklepa, da so za konje, ovce in koze dobri tudi že umazani in zaduhli hlevi, kajti pri človeku in živalih velja pravilo, da je snažnost in dober zrak glavni pogoj zdravju.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

245.

2. Glavni kraji, iz katerih se kinovo lubje izvaža. Sajenje kinovcev po starem svetu. Kinin.

Vse lubje, katero se je do 1776. l. iz Amerike izvozilo, prihajalo je iz Loxe in Nove Granade. V teh krajih raste kinovec, ki ga je Humboldt popisal in poznamenoval „Cinchona Condaminea“, in o njem so mislili, da ima najboljše lubje. Za časa Humboldtovega potovanja po ekvatorijalnih krajih ameriških so nasušili po gozdih okolice Loxe na leto do 110 centov lubja, in vse to lubje so poslali v Evropo na španjolski dvor. Za to množino lubja so morali posekati 8 do 9 tisoč dreves. Takrat so tudi mislili, da je lubje mladega drevja najboljše, in zato so sekali samo štiri do sedemletno drevje. Ko so pozneje v Evropi začeli vse bolj popraševati po kinovem lubju, lotili so se delavci v gozdih tudi starejšega drevja. Mej tem so zasledili v Evropi, da je v lubju kinin ona tvar, katera najboljše mrzlico preganja in zato so začeli iskati vzlasti takega lubja, v katerem je največ kinina. In tako so prišli sedaj na vrsto gozdi v Boliviji, kjer raste kinina bogata „Cinchona Calisaya“. Okolica kalisjskega kinovca se začinja malo nad jezerom Titicaca, in se vleče na jug do 20. stopnje. Južnejši kosovi pralesa v tem kraju so še celi, ker v njih še ni sekira pela. V ogromnih gozdih je

toliko tega drevja, da bi se moglo izvoziti na leto 8 do 10 centov lubja, in to Bog vedi koliko let še. Izvažanje lubja je v Kolumbiji od 1845. l. državni monopol. Država je bila izvoz lubja dala v najem nekemu društvu, katero se je zavezalo, da hoče vsakega leta napraviti 4000 cent. lubja. Društvo je drvarjem in drugim podjetnikom za vsak cent kalisajskega lubja, ki se je v mesto La Paz prineslo, plačalo 25 do 30 španjolskih pezosov (1 pezos je nekako 43 kr.). Kedar je vlada videla, koliko bi se mogla z ljubjem okoristiti, začel je vsak novi predsednik poviševati najemnino. Leta 1850. je plačevala ena trgovska hiša v La Pazu po 60 pezosov delavcem za cent posušenega lubja in 25 pezosov vladi za izvoznino. Ta veliki zaslužek je spodbujal drvarje, da so začeli strašne kupe lubja v glavno mesto donášati. Da bi ne bilo preveč škode v gozdu, morala je državna oblast zabraniti daljno sekanje drevja. Trgovci so bili založili toliko novcev v lubje, da bi morali propasti, da ni država prevzela robe. Gozdi so imeli potem mir celih 50 let.

Ker se kinovega lubja vsakega leta več izvozi, začeli so mnogi se bati, da bi kinovci v Ameriki šli pod zlo. Od 1830. do 1860. l. se je izvozilo iz Amerike do 200.000 centov lubja, in Weddell nam pripoveda, da drvarji kinovce nevsmiljeno pokončavajo. Dasi je največ kinina v takem drevju, katero je vsaj 50 let staro, vendar sekajo tudi mlado in nezrelo drevje. Mnoga težka drevesa ogulijo samo po enej strani, druga stran trohni na zemlji. No vendar se nam ni bati, da bi kinovci tako kmalu pošli. Gozdi v Boliviji, na Peruvanskem in v Kolumbiji imajo toliko kinovcev, da jih sekira ne more kar tako zatreti. Tudi so poskrbele v novem času državne oblasti, da se je sekanje bolje uredilo, in tako je bodočnost kinovcem boljše zagotovljena.

Glasovi, ki so jeli prihajati v Evropo, da utegne v Ameriki kinovcev zmanjkati, spodboli so evropske države, da bi v svojih tropskih naselbinah začele vzgajati to drevo. To misel je prva izvela holandska vlada na Javi. Kupila je na pariškem botaniškem vrtu mlado drevesce in poslala na Javo. Ko so videli, da se je drevesce prijelo, poslali so 1852. l. botanika Hasskarla na Peruvansko, da pripelje na Javo semena in mladih drevesc. In njegovi nasadi na Javi so uspevali prav dobro, ali radi bolezní je moral 1858. l. popustiti svoje ljubljence, katere je prevzel Junghuhn. Leta 1863 je bilo na Javi že 11.000, a 1871. l. že 1,261.804 kinovcev.

Po holandskeji vladi se je vrgla Angleška, in poslala je 1859. l. Markhama v Ameriko po seme, da je poseje v Indiji. Gosposka v Ameriki pa je začela Markhamu zapreke staviti, da bi tako trgovina z ljubjem ostala zgolj v njenih rokah. Markhamu ni ostalo drugega, kakor da skrivaj, po tihotapski dobi semena. Sponeslo se mu je, in ko je je v Indiji posejal, začelo je veselo kliti, in danes raste v Angleškeji Indiji do 25,000.000 kinovcev.

Uspehi na Javi in Indiji so napotili Francoze, da vzgajajo kinovce na Réunionu. Leta 1866 so posadili tu

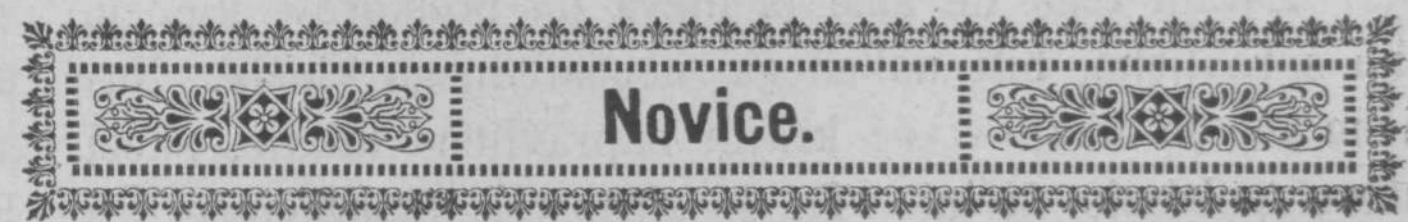
prva drevesca, in danes raste v ondotnih gozdih v višini 1.200 m že mnogo prekrasnih kinovcev. Tudi poskusi na Mauritiusu uspevajo prav povoljno.

Vsi zasadi zunaj Amerike so še tako mladi, da danes še nimajo velike vrednosti za svetsko trgovino. Vse kinovo lubje prihaja še vedno iz južne Amerike. V trgovini razlikujejo po boji tri vrste kinovega lubja, namreč rjavo, rumeno in rudeče. Rujavo lubje je najslabjše, ker v njem je najmanj kinina, a največ cinhonina. V 10.000 kilogramih takega lubja je do 40 kilogramov kinina, a 170 cinhonina. Rujavo lubje je vedno zvito, ker se jemlje samo z vej. Le sem gre tudi lubje iz Loxe, katero so popreje imeli za najboljše. Nekaj bolje je rudeče lubje, da si je v njem več cinhonina kot kinina. V 10.000 kilogramih rudečega lubja je do 91 kinina in 105 cinhonina. Rudeče lubje je plošnato, ker je od debla. Rumeno lubje je najboljše, ker v njem je največ kinina. V 10.000 kilogramih najboljšega lubja je 270 kinina, a samo 26 cinhonina.

V lubju je najvažnejše lekovito telo kinin, cinhonin ima dosta manj vrednost. No ne jedno ne drugo telo ne nahaja se v lubju samo za sebe in čisto, nego spojeno s kininovo čreslovino. Razen kinina in cinhonina sta v lubju še dve drugi telesí, kateri sta kininu sorodni, namreč kinidin in cinhonidin. Razen tega je v lubju še rumena in rudeča boja, gumij, škrob in slador. Danes se, kakor vemo, ne ozdravlja več s kinovim ljubjem, nego se jemlje iz njega kinin, da se zdravilo more laglje odmeriti, in da je zdravljenje gotovejše.

Kinin gre mej rastlinske strupe kakor coffein, nicotin, cocain, morphin itd., a vemo, da so prav ti strupi postali v rokah zdravnikovih najboljši lekovi in najslajša tolažba bolnikom. Nižje živali umori kinin v najmanj množini mnogo preje od strihnina, dasi sta to huda strupa tudi odraslim in dovršenejšim živalim. Žabo umori 25 do 100 miligramov kinina, zajca 250 do 1000 miligramov. Koliko je kinina, da človeka umori, tega ne vemo. Vemo samo za eno dete pri šestih letih, da je umrlo od pol grama, za odrasle pa menijo, da bi bilo dovolj 8 gramov.

S kininom se preganja mrzlica, zato se je do sedaj pokazal kot pravi blagodar za bolno človečanstvo, ker v malej množini nima nikakih slabih nasledkov.

Novice.

— **Odlikovanje.** Presvitli cesar podelil je trgovskemu ministru markiju Bacquehemu veliki križ Leopoldovega reda. To odlikovanje je vsekako v zvezi z trgovinskimi pogodbami, za katerih hitro in ugodno rešitev si je trgovinski minister stekel veliko zaslug.

— **Mestna hranilnica ljubljanska.** V mestno hranilnico ljubljansko uložilo je meseca januarija t. l. 585 strank 271.505 gld. 99 kr. vzdignilo pa 252 strank 174.828 gld. 50 kr.